

RÓKUSFALVY PÁL, POVÁZSAY ÉVA, SIPOS KORNÉL, HALMI GYÖRGY:
AZ AFFEKTIVITÁS VIZSGÁLATA. A LÜSCHER-TESTZT ALKALMAZÁSI
LEHETŐSÉGEI ÉS STANDARDIZÁLÁSA

Budapest, 1971. Akadémiai Kiadó. 171 oldal.

Hazánkban többszáz olyan intézet van — mint az Iskolai és Felnőtt Ideg- és Elmebeteg Gondozó Intézet, Pályaaalkalmasság vizsgáló- és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet, Klinikai Intézetek Ideg- és Elme osztályai stb. — amelyek mindegyikében a személyiség tulajdonságainak és adott állapotának megállapítása érdekében szükség van megfelelő vizsgálati eszközökre és módszerekre. Az ily feladatokat ellátó tesztekkel szemben a korábbi évtizedben fennálló erős kritikai és elutasító álláspont némileg feloldódott napjainkban, mert az alkalmazott lélekten gyakorló területein a pszichológusok rákényszerültek ezeknek használatára a diagnosztikus és a személyiségprofilok gyors és nagy számú készítése érdekében. A tesztekkel szemben az utóbbi években a fenntartás inkább azért nyilvánul meg, mert ezek túlnyomó többsége oly nyugati államokban készült, amelyekben a személyiséget formáló tényezők különböznek a hazaiaktól, s az ott standardizált értékek nem felelnek meg a mi viszonyaink között élő embereknek.

A LÜSCHER-tesztet is hazánkban csaknem tíz esztendeje használják már a pszichológiai ambulans gyakorlatban, de hazai standardizálása eddig nem volt ismert. E könyv szerzői mintegy háromezer személyen próbálták ki a vizsgálati eljárást, és e publikációnak elsődleges jelentősége e gazdag tapasztalatnak és egy magyar standardnak a közreadása.

E munka közlésének további jelentősége abban áll, hogy a személyiségtulajdonságoknak olyan területét vizsgáló eljárást ismertet, amely eléggé elhanyagolt volt fontossága ellenére.

Közismert, hogy a személyiséget jellemző általános és szakmai műveltséget, az értelmességet, főleg az intelligenciát számos módszerrel vizsgálták. A klinikai pszichológiai vizsgálatokkal foglalkozó intézetek például főleg a WECHSLER-féle intelligencia tesztet használják, mert ennek van egy hazánkban már standardizált formája, a MAWI.

Nyilvánvaló, hogy mind a klinikai személyiségvizsgálatra jelentkezők személyiségstruktúrája és jellemzői, valamint a pályaaalkalmasság szempontjából fontos tulajdonságok megállapítása és a teljes személyiségprofil megalkotásához nem elég csupán az intelligencia vizsgálatok elvégzése. Az embernek a környezetével kapcsolatos dialektikus viszonya, életcéljának megfelelő életirányulása, magatartásának motíválói ismeretté kell válnanak a pszichológus előtt, hogy helyes és teljes ismeret alapján tudjon megfelelő terápiát találni, illetőleg nevelési vagy pályaválasztási tanácsot adni.

A kérdés az, hogy a LÜSCHER-teszt alkalmas-e a személyiség magatartását, törekvéseit motíváló affektivitását objektíve feltárni s így a vizsgáló gyakorló pszichológust érvényes, megbízható megállapításokhoz segíteni?

E mű szerzői ennek bizonyítására vállalkoztak.

RÓKUSFALVY PÁL az I—V. fejezetben szól először az érzelmek szerepéről a cselekvés szabályozásában, az alkalmazkodásban és a tevékenységre ösztönzésben. Éppen a klinikai tapasztalat alapján utal egyben egyes érzelmeknek (egyes érzelmi traumáknak, káros szenvedélyeknek) személyiségtorzító hatására is. Kihangsúlyozza az érzelmek élmény jellege, a külvilág ránkhatásának szubjektív átélése; az *emóciók* mellett az érzelmeknek *motivációs* funkcióját (I. fejj.).

A II. fejezetben ismerteti a LÜSCHER-tesztet mint a fent értelmezett affektivitás (emóció és motiváció) vizsgálatára szolgáló diagnosztikai eljárást. Itt fejt ki LÜSCHERnek filozófiai-antropológiai megalapozó elméletét, vagyis tesztjének világnézeti-elméleti alapját. LÜSCHER embereszménye a társadalmában aktív, egészséges, harmonikusan kulturált ember: A pszichológiai vizsgálat célja és értelme annak a megállapítása, hogy ezt a normális, egészséges embereszményt nem torzította el valami, s ha igen, úgy a feladat a pszichoterápiával az egészséges, a normális életvezetésre visszaigazítás. Ez a pszichoterápia — írja LÜSCHER (1905) — „csak akkor gyógyíthat, ha a zavart értelmes alakítással helyettesíti... A pszichoterápia tulajdonképpen feladata a kultúra mint az értelem és az értelmes megértésre törekvés gondozása.”

LÜSCHER a szubjektumnak mint integrált személyiségnek minden más objektumhoz (a természeti, társadalmi valóságához, más szubjektumokhoz) való viszonyában élő ember személyiségtulajdonságait kívánja az emóció—motiváció viszonylatában vizsgálni eljárásával. E viszonylatban négy főtipust ismertet:

1. autocentrikus-heteronom: magát átélő,
2. autocentrikus-autonom: magát meghatározó,
3. heterocentrikus-autonom: másat meghatározó,
4. heterocentrikus-heteronom: másat átélő.

„LÜSCHER koncepciójában — írja RÓKUSFALVY — e négy funkció tulajdonképpen kultúr-funkció, azaz az ember lehetőségeinek megfelelő harmonikus önkifejtését, kulturált önmegvalósítását szolgáló négy egymásra épülő s egymást kiegészítő funkció, illetőleg beállítódás.”

LÜSCHER affektivitást vizsgáló eljárása *színválasztó-teszt*. Hogyan hozható összefüggésbe az elsősorban filozófiai elmékedésen alapuló személyiség-kategorizálás a színek pszicho- és neuro-fiziológiai hatásával?

RÓKUSFALVY a II. és III. fejezetben rámutat ez összefüggésekre, és igyekszik meggyőzni minket arról, hogy ez a hazai tudományos kutatásokkal (GRASTYÁN és mások) is megegyezően való összefüggés, és így e teszt alkalmas a *személyiség affektív diszpozícióiról és szerkezetéről* (differenciáltan) megbízható információt adni.

Lényegében mit is vizsgál ez a teszt? RÓKUSFALVY erre így válaszol: „a) A viszonylag állandó jellemszerkezet alapvető törekvési irányait, b) a személyiség-környezet összefüggésében magatartás-émócionálisan színezett s rendszerint nem tudatos, de igen hatékony motívumait, végül c) a pszichikus és fiziológiai alkalmazkodásban jelentkező neurotikus, affektív zavarok jellegét és súlyosságát.” (35. old.)

E teszt tárgyi kellékei: 7 színes tábla, szövegkönyv és kiértékelő eszközök. (Külföldről megrendelhető az Orvosi Könyvesboltban, Budapest VIII., Baross utca 21., ára 1870 Ft.) RÓKUSFALVY a III. és IV. fejezetben e teszt alkalmazási és értékelési módját ismerteti. Ugyanitt megtaláljuk a bizonyító érveket is, amelyek a LÜSCHER-teszt objektivitását, megbízhatóságát és érvényességét hivatott bizonyítani.

Azok, akik ismerik és gyakorló pszichológus-diagnosztizálóként használják a RORSCHACH színes táblákat vagy a ROSENZWEIG-féle frusztrációs tesztet, vagy éppen a TAT *projekciós tesztet* — amelyek a vizsgált személyek érzelmileg erősen színezett tudattartalmát és személyiségjellemzőit igyekeznek feltárni —, őszintén bevallhatják, hogy e tesztek által felvett adatok értelmezésénél kikerülhetetlen a vizsgáló szubjektivitása és sok függ a pszichológus intuícijától, sok tapasztalaton nyugvó leleményességétől. Ezekhez viszonyítva a LÜSCHER-teszt által kiváltott válaszok, a határozottan megjelölt színek könnyű és tárgyilagos megítéléshez segítik a vizsgáló pszichológust. A teszt objektivitását és megbízhatóságát illetően csak az elmélet alaptételét érintően támadhat valakiben kétely, amikor azt kérdezi, hogy a kísérleti személyek által választott színek valóban elárulják-e és fedik-e a fent felsorolt személyiség-típusok érzelmileg motivált törekvési irányait vagy alkalmazkodási zavarai jellegét és súlyosságát?

E kételyt nemcsak RÓKUSFALVY, de a társ-szerzők: POVÁZSAY ÉVA (a VI. fejezet írója), SPOCS KORNÉL (VII. fejezet) és HALMI GYÖRGY (VIII. fejezet) is igyekeznek bárkiben is eloszlatni azáltal, hogy részlettanulmányaikban meggyőzően bizonyítják e teszt használhatóságát, gyakorlati megbízhatóságát különböző területeken. A szerzők arról is tájékoztatnak, hogy hazánk-

ban mily sok intézet használja a LÜSCHER-tesztet. Kár, hogy arról nem szólnak, hogy a megbízhatóságot milyen más vizsgálatokkal kontrollálták.

A teszt elterjedtségének ismeretében tájékoztatnak a szerzők arról is, hogy használható e teszt fejlődés-, iskolai, munka-, sport-, gyógy-pedagógiai és diagnosztizáló orvosi lélektan területén. A használat megbízhatósága érdekében végül az utolsó fejezetben (IX.) közlik a szerzők a LÜSCHER-teszt hazai standardizált értékelő rendszerét.

Meggyőződésünk, hogy a szerzők jó szolgálatot tettek a magyar gyakorló pszichológusoknak tapasztalataik és a standard közreadásával. Amikor a pszichológia gyakorlati alkalmazása mind szélesebb körben bevezetésre kerül hazánkban, amikor a közeljövőben remélhető az iskolapszichológusok beállítása mind több iskolában, egy olyan pszichológiai vizsgálati eljárás, amely a magatartás érzelmi motíváit, a cselekvés és így a tanulás mozgató rugóinak fejlettségi fokát és milyenségét is feltárja — közérdeklődésre tarthat számon.

KISS TITAMÉR

Вопросы теории эстетического воспитания.
(Az esztétikai nevelés elméletének kérdései) Szerkesztette G. Z. APRESZJAN. Moszkva, 1970. 109 oldal.

A könyv szerkesztője a Lomonoszov Egyetem mellett működő Pedagógus Továbbképző Intézet professzora. Az I., II. és V. fejezetben az Intézet társadalomtudományi tagozatán tartott előadásainak anyagát dolgozta fel. A III. és IV. fejezet szerzői az Intézet volt hallgatói, a filozófiai tudományok doktori, Krasznodarban, Szverdlovszkban, Volgogradban tanító főiskolai tanárok.

1963-ban Moszkvában tudományos konferencia foglalkozott az esztétikai nevelés kérdéseivel. Ettől az időtől kezdve nagyszámú könyv, brossúra és publikáció jelent meg a témáról a Szovjetunióban. Jelen tanulmány szerzői a gyakorlati élet tapasztalataiból kiindulva igyekeznek új szempontokkal gazdagítani a problemák irrodalmát.

A bevezető fejezet a szovjet esztétikai nevelés alapjaival és jellegével foglalkozik. Az esztétikai nevelés a kommunista nevelés általános rendszerében fontos, történelmileg meghatározott helyet foglal el. Az „esztétikus” szó nem jelenti feltétlenül azt, hogy „művészi”. Meg kell látni a munka, a szocialista építés szépségét. Szoros az esztétikai nevelés kapcsolata az erkölcsi és a testi neveléssel, valamint munkára neveléssel. Lényegesek az első élmények (játékok, képek) — a tanulmány további része azonban már elsősorban a felnőttnevelés szempontjából vizsgálja a kérdést. Az egész népet alkalmassá kell tenni arra, hogy élvezze az